

ՀԱՏՎԱԾ «ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՏԱՆՆ ԱՐԾՐՈՒՆԵԱՅ»
ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

Աղթամար քաղաքի պայծառագույն և պանծալի եկեղեցու մասին, որի պատրաստության համար շինանյութերը և քարերը բերվեցին հեռու երկրներից, և որի կառուցման դեպքն ու տեղը մենք հավաստի կհայտնենք:

Հոյակապ, հուշակալոր և հրաշալի Աղթամար քաղաքի շինության ժամանակաշրջանում մեր փրկիչ Հիսուս Քրիստոսն իր օծյալ Գազիկի բազուկները բարձրացրեց՝ սանձահարելու համար Իսմայելի գազանաբարո ազգին, որին հաստատուն խորհուրդներով և պատերազմական ուժեղ զորությամբ իր ձեռքով կապեց, կարծես երասանակով նրանց կզակները ճնկելով թուլացրեց սկսած Մարաստանից և Պարսկաստանից, մինչև ամբողջ Ասորպատականը և մինչև Խուժատանը:

Ում ուզում էր՝ ոչնչացնում էր, ում չէր ուզում՝ ազատ էր թողնում, շատերին իրար դեմ էր հանում և նրանցից հազարների, տասնյակ հազարների իմաստության սրով կոտորում էր: Իսկ ուրիշներին, հանդիպելով պատերազմի [դաշտում], սրի բերանն էր տալիս և անխնայ կոտորում՝ երբեմն անձամբ և երբեմն էլ՝ զորքի միջոցով:

Եվ արքան, այս բաները անելով, պատերազմով դիմեց Ասորեստանի վրա և բազմաթիվ գավառներ, իրենց ամրոցներով հանդերձ, իր կողմը գրավելով, խլեց: Եվ կոտորելով մի գյուղում, Ասորեստանի սահմաններին մոտ, տեսնելով Աղձնյաջ իշխանական տանը պատկանող մի ամրոց, որը Չուրարեկ անունով մի տոհմի սեփականությունն

էր, ամբողջովին, հիմնովին ջնջեց, վերացրեց այդ տոհմը և ամրոցը հիմնահատակ քանդելով՝ նրա քարերը վերցրեց բերեց ծովի ալիքների վրայով և սուրբ եկեղեցու համար շինանյութ դարձնելով՝ պիղծ մեհյանի ձև ունեցող կառույցի տեղ կանգնեցրեց փառքի տանար: Հենց այստեղ էր կատարվում մարգարեի կողմից ասվածը, [թե] «ուր անարժանից պատվականն է հանում, պիտի լինի ինչպես իմ բերանը», ուր միշտ սուրբ Հոգին՝ մարդկանց առաջնորդելով դեպի անսովոր լույսը:

Եվ որովհետև արվեստի [այս] գործի ճարտարասպետն էր Մանվելը, իմաստությամբ լի և իր գործում հմուտ մի մարդ, որին վերևում հիշատակեցինք, հրաշակերտում է եկեղեցին զարմանահրաշ արվեստով և, ինչպես ավելի առաջ ցույց տվեցինք, մի կրոնավորի օգնությամբ քարերի վրա ճշգրիտ անանողությամբ՝ պատկերում է Աքրահամից սկսած մինչև Դավիթն ու մինչև մեր տեր Հիսուս Քրիստոսը, մարգարեների և առաքյալների դասերը՝ յուրաքանչյուրը հորինված զարմանալի հանդիսավորությամբ ու տեսքով: Եկեղեցական նկարների շարքում ստեղծագործորեն, առանձին-առանձին պատկերում է շատ երեներ, թռչունների և րամներ, միաժամանակ և գազանների խումբեր՝ խոզեր և առյուծներ, ցուլեր և արջեր՝ միմյանց դեմ նկարված՝ այդ կենդանիների կոիվը հիշեցնող ձևով, մի բանի, որը շատ ցանկալի էր իմաստուններին: Եկեղեցու [կառույցի] դրսից՝ ամբողջ շրջագծով հետնակողմի պատերով բերեց մի գոտի՝ պան-

ծալի մանրամասն հատվածներով հորինեց, բանդակեց խաղողաբեր որթեր՝ այգեգործներով, գազաններով և սողուններով հանդերձ, որոնց կերպարանքները, այլևայլ տարբերություններով, յուրաքանչյուրն իր խմբի կերպարանքն ունի:

Իսկ սրբություններից վերև, չորս կողմերից, ճշգրտությամբ քանդակեց չորս ավետարանիչների պատկերները, որոնք արժանավորապես սուրբ եկեղեցու ուրախության պատկեր են և վեր են, քան բոլոր սրբերը:

Քանդակված է նաև Փրկչի պատկերը, որը մեզ համար մարմին ստալ և որպես մարդ երևաց, և [սա] արևմտյան խորանի կամարին է: Նույնանման ճշգրտությամբ Փրկչի դիմաց քանդակված է նաև Գազիկ արքայի փառագարդ պատկերը, որը մեծապանծ հավատքով իր բազուկների վրա է պահում եկեղեցին, որպես մի ոսկի սափոր՝ մանանայրով լի, կամ որպես մի ոսկի տուփ՝ անուշահոտությամբ լի, կանգնած է Տիրոջ առաջ՝ քանդակված այնպես, [որ] կարծես թողություն է խնդրում իր մեղքերի համար:

Թեպետև այս խոսքերը պատմությունից են, սակայն թագավորը երբեք չի խնայել խնդրողներին պարգևներ տալ՝ հանդերձալ կյանքում հատուցում ստանալու հույսով:

Այնուհետև՝ խորանի հարավային կողմից, եկեղեցու դռան վրա պատրաստված է մի բարձր տեղ, որ կամարածև աստիճաններով իջնում է դեպի ցած, որպեսզի թագավորի համար մարդկանցից հեռու աղոթելու մեկուսի տեղ լինի, ուր ինքնամոխիս, առանց ուրիշ բանով զբաղեցնելու, Աստծուն աղոթի:

Իսկ սրբությանց սրբության ներսի կողմից հորինում է մի հրաշալիք՝ գույնզգույն ներկերով, արծաթապատ դռներով և լի ոսկեհուռ զափղերով, ոսկեպատ պատկերներով, թանկագին քարերով, մարգարտահյուս գարդերով, տեսակ-տեսակ երևելի և պայծառ պատկերներով, որ[ով] հրաշալի կերպով մեզ ցույց տվեց երկրորդ Երուսաղեմը, միաժամանակ և Վերին Սիոնի դուռը:

Հենց այստեղ են իրականանում մարգարեական [այն] երգերը, թե՛ «ուրախ եղիր, ծարավի՛ անապատ» և նորից՝ թե՛ «թող ցնծա երկիրը, և թող ուրախ լինեն բազում կղզիներ»: Իսկապես որ սա [Աղթամարը] երբեմնի մի ծարավի անապատ էր, իսկ այժմ Մեծն Աստուծո քաղաքը, որը երկու մշտաբուն աղբյուրներից՝ սուրբ ավազանից և Աստծու Որդու անապական արյունից, գետի պես հոսելով, չուր է տալիս հոգով ծարավածներին:

Իսկ սրա օժման հանդեսը եպիսկոպոսների և իշխանների դասերով շքեղացնելով, ուրախության մեծ տոն է կատարում՝ սերնդից սերունդ պարծանքով հիշատակվելու (արժանի):

Ահա ասացինք այն, ինչ սուրբ եկեղեցու մասին էր:

ԹՈՎՄԱՅԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԱՐԾՐՈՒՆԻՈՅ

Պատմություն Տանն Արծրունեաց,
1887 թ., էջ 297, գլուխ Ը:

Թարգմ.՝ Հովսեփ սարկ. Հակոբյան
(Բ. լսարան)

